DE LA RETROVERSIUNE LA MEDIERE: PREDAREA RLS LA INSTITUTUL OFICIAL DE LIMBI STRĂINE DIN MADRID "JESÚS MAESTRO": 1976-2025

CZU: 37.091.3:811.135.1`243:378(460) https://doi.org/10.59295/msdl2025.07

José Damián González-Barros GONZÁLEZ,

Escuela Oficial de Idiomas de Madrid "Jesús Maestro", Spania

Rezumat

Comunicarea îşi propune să prezinte pe scurt istoricul predării RLS într-un context lingvistic şi cultural mai aparte, şi anume Institutul Oficial de Limbi Străine din Madrid, o instituţie de învăţământ veche de 114 ani. Studenţii care învaţă aici o limbă străină nu sunt în contact direct cu mediul lingvistic respectiv, majoritatea nu sunt filologi, iar motivele pentru care doresc să studieze limbi străine sunt foarte diverse. Pe de altă parte, pe parcursul a mai bine de 50 de ani, metodica s-a schimbat profund, oferta de manuale RLS s-a îmbogăţit, au apărut noi resurse de studiu, tehnologia îşi spune tot mai mult cuvântul. Observăm însă că anumite elemente revin: retroversiunea apare din nou sub forma medierii şi poate fi folosită ca exerciţiu de recapitulare a vocabularului şi a gramaticii, care, la rândul ei, îşi recapătă vechiul rol în predarea limbilor străine.

Cuvinte cheie: *mediu lingvistic, metodică, manuale, româna ca limbă străină, retroversiune, mediere, gramatică.*

Abstract

This paper aims to briefly present the history of teaching Romanian as a Foreign Language in a special, more particular linguistic and cultural context, namely the Official Institute of Foreign Languages of Madrid (Escuela Oficial de Idiomas de Madrid), a 114-year-old educational institution. The students who learn a foreign language here are not in direct contact with the respective linguistic environment, they are not philologists, and the reasons they have for studying foreign languages are very diverse. On the other hand, over the course of more than 50 years, methodology has changed profoundly, the offer of textbooks to teach Romanian as a Foreign Language has been enriched, new resources for study have appeared, technology is increasingly playing an important role. However, we notice that certain elements are making a comeback as translation appears again in the form of mediation and can be used as an exercise to revise vocabulary and grammar, which, in the other hand, regains its old role in foreign language teaching.

Keywords: *linguistic environment, methodology, textbooks, Romanian as a foreign language, translation, mediation, grammar.*

Articolul doreşte să prezinte activitatea şi specificul catedrei de limba română a Institutului Oficial de Limbi Străine „Jesús Maestro” din Madrid, precum şi instituţia de învăţământ din care face parte.

(Fotografia_ 01)

Institutul Oficial de Limbi Străine (Escuela Oficial de Idiomas, în limba spaniolă) este o instituţie de învăţământ de stat, care a fost înfiinţată în 1911 având ca scop predarea limbilor străine.

Publicul-ţintă al Institutului este format din persoane de toate vârstele şi de orice profesie, care doresc să înveţe limbi străine din motive cât se poate de diverse, despre care am să vorbesc mai departe.

În Spania există 470 de astfel de Institute de Limbi Străine, din care 35 se află în comunitatea autonomă Madrid. În capitală există 12, cel mai vechi fiind Institutul Oficial de Limbi Străine „Jesús Maestro” (în continuare ILS-JM) unde se predau 20 de limbi străine, printre care şi limba bască, catalană şi galiciană, care se vorbesc în Ţara Bascilor, Catalonia şi Galicia şi care au rang de limbi oficiale în aceste comunităţi autonome, precum şi limba spaniolă ca limbă străină.[1]

Catedra de limba română s-a înfiinţat în anul 1976, când între România şi Spania existau doar relaţii consulare şi comerciale, ridicate la rang de ambasadă în anul următor. Merită să menţionez faptul că, în 1967, România devine singura ţară comunistă europeană care avea relaţii consulare şi comerciale cu Spania.

Activitatea catedrei noastre poate fi încadrată în secţiunea A a acestui simpozion, care prezintă modele de experienţă profesională în didactica limbilor în diverse contexte lingvistice şi culturale, dacă avem în vedere diferenţele cu celelalte catedre de RLS din spaţiul lingvistic românesc şi din afara acestuia.

Situaţia studenţilor care învaţă RLS la Madrid diferă de cea a studenţilor străini care urmează anul pregătitor în România sau în Republica Moldova, fiindcă studenţii noştri nu vor urma studii superioare în niciuna din aceste două ţări.

Aflându-se în Spania este evident că nu sunt în contact direct cu mediul lingvistic românesc.

Pe de altă parte, dacă comparăm profilul studenţilor de la ILS-JM cu cel al studenţilor străini care învaţă într-o facultate de litere din afara României sau a Republicii Moldova, observăm că cei mai mulţi dintre studenţii noştri nu sunt filologi, ci au profesii şi ocupaţii cât se poate de diverse: profesori de liceu, ziarişti, poliţişti, jandarmi, traducători, lucrători sociali ş.a., dar au un numitor comun: dorinţa să înveţe limba română, să vină în contact cu oamenii de acolo şi implicit cu cultura, istoria, civilizaţia României şi a Republicii Moldova.

---

[1] https://educagob.educacionfpydeportes.gob.es/ensenanzas/idiomas/recursos-educativos.html (în limba spaniolă. Accesat: 07.06.2025)

Grupele de studenţi care învaţă limba română la Madrid sunt ***omogene*** în ceea ce priveşte ***limba maternă*** – sunt înscrişi şi câţiva străini, dar aceştia vorbesc bine limba spaniolă -, dar ***eterogene*** în ceea ce priveşte ***vârsta***, ***ocupaţia***, ***nivelul de studii***, ***interesele***, ***motivele*** pentru care doresc să înveţe limba română, iar acestea sunt foarte diverse.

În schimb, grupele de studenţi care învaţă limba română în România sau în Republica Moldova sunt ***eterogene*** în ceea ce priveşte ***limba maternă***, dar ***omogene*** în privinţa ***vârstei, ocupaţiei*** (cu toţii sunt studenţi), a ***nivelului de studii*** şi a ***motivelor*** pentru care învaţă limba română. Mă refer la străinii care sunt înscrişi în anul pregătitor la universităţile din România sau Republica Moldova cu scopul de a urma studii superioare, nu la străinii care învaţă RLS într-un centru de limbi străine din aceste ţări.

Motivele pentru care studenţii de la ILS-JM doresc să înveţe limba română sunt, printre altele:

- să mai înveţe încă o limbă romanică / străină,
- să revină în România ca turişti,
- să-i ajute pe elevii români care învaţă în şcolile din Spania,
- să cerceteze revoluţia de la 1989 sau problematica minorităţilor etnice din România,
- să vorbească româneşte cu rudele prin alianţă din România, cu prietenii, cu colegii de serviciu.

MANUALE

Primele manuale folosite la catedra noastră au fost:

Curs de limba română. Volumul I. Începători scris de Oltea Delarăscruci, publicat la Editura didactică şi pedagogică din Bucureşti, cu versiuni în limbile engleză (1971), franceză (1971), germană (1973) şi spaniolă (1972).

Curs de limba română. Volumul al II-lea scris de Ion Popescu, publicat tot la Editura didactică şi pedagogică din Bucureşti, cu versiuni în limbile engleză (1971), franceză (1971), germană (1973) şi spaniolă (1973).

(Fotografia_02, Fotografia_03)

Ambele manuale au apărut prin grija Ministerului Afacerilor Externe, aşa cum se menţionează la pagina 4 a fiecărei cărţi. Volumul I este destinat „copiilor şi preadolescenţilor care doresc să înveţe singuri această limbă sau îndrumaţi de un profesor" (Delarăscruci 1972 : 5)[2], pe când volumul al II-lea are ca public-ţinţă studenţii care şi-au însuşit „un vocabular minimal şi noţiuni elementare de gramatică" (Popescu 1973: 5)[3].

[2] El primer volumen del "CURSO DE LENGUA RUMANA" se dirige especialmente a los niños y a los preadolescentes que quieren aprender solos esta lengua o guiados por un profesor.

[3] La presente obra supone poseer un vocabulario mínimo y nociones elementares de gramática.

Lecţiile primului volum abordează gramatica şi vocabularul corespunzătoare unui nivel A1. Publicul-ţintă fiind copii şi preadolescenţi, protagoniştii lecţiilor sunt şcolari şi lexicul cuprinde arii semantice specifice şcolii - rechizite şcolare, recreaţie, jocuri şi jucării, excursii cu „domnul învăţător" (Delarăscruci 1972 : 144) - pe lângă ariile semantice specifice nivelului A1: familia, locuinţa, îmbrăcămintea, cumpărături, micul dejun, masa de prânz, bolile etc.

Totuşi, în ultimele şase lecţii apare Tudor, un „cetăţean american de naţionalitate română", care n-a mai fost „în România de patruzeci de ani" (*ibidem* 1972 : 172) (ceea ce înseamnă că ar fi plecat în 1932) şi care revine ca să-şi revadă „rudele şi prietenii din Bucureşti" (*ibidem* : 154), oraşul în care s-a născut, însoţit de fiul, nora şi nepoata sa. Constată că „s-a construit mult în Bucureşti. Nu mai cunosc străzile. Trebuie să cumpăr imediat un ghid al oraşului" (*ibidem* : 169) şi îşi exprimă dorinţa să viziteze „cât mai multe locuri pitoreşti din ţară" (*ibidem :* 172).

În primele 34 de lecţii ale celui de-al doilea volum, se prezintă diverse locuri din România recurgând la fragmente din operele unor autori români de renume, la texte preluate din ghiduri turistice sau dialoguri dintre un ghid şi câţiva turişti care pleacă într-o excursie prin diverse regiuni ale ţării „organizată prin Oficiul Naţional de Turism din România" (Popescu 1973: 32).

Textele alese sunt foarte interesante şi oferă o privire de ansamblu asupra literaturii, culturii şi istoriei româneşti, dar presupun un nivel ridicat de cunoştinţe din partea unui student străin. Există o neconcordanţă între gradul de dificultate al acestor texte şi noţiunile de gramatică şi vocabularul explicate, dar trebuie să ţinem cont de faptul că au fost scrise într-o perioadă de început în domeniul predării limbii române ca limbă străină.

Cu toate acestea, volumul al II-lea constituie un material de calitate pentru ore de curs suplimentare sau pentru examene. Îl consider o mică enciclopedie a culturii, istoriei şi literaturii româneşti.

Aceste două manuale prezintă o Românie modernă, care se mândreşte cu aeroportul Bucureşti-Otopeni şi cu Hotelul Intercontinental – inaugurate în 1970 şi respectiv 1971 -, vizitată cu admiraţie atât de români stabiliţi peste hotare, cât şi de cetăţeni străini care doresc să vină în ţară ca să invețe limba română, ceea ce denotă o dorinţă de deschidere către Occident a autorităţilor de atunci, o impresie întărită şi de faptul că cele două manuale au fost publicate prin grija Ministerului Afacerilor Externe.

Volumul I este însoţit de trei discuri cu textele tuturor lecţiilor, iar volumul al II-lea de un disc cu textele primelor zece lecţii.

Doresc să precizez că studenţii din primele promoţii ale catedrei am primit gratuit cele două manuale şi discurile de la reprezentanţa consulară şi comercială a României de la Madrid, iar apoi de la ambasadă.

Am vorbit mai pe larg despre aceste două manuale în articolul „35 de ani de profesorat la catedra de RLS a Institutului de Limbi Străine „Jesús Maestro" din Madrid"

publicat în volumul *O jumătate de veac de RLS la Universitatea Babeş-Bolyai din Cluj-Napoca: 1974-2024. Volum aniversar*.

În primii ani de activitate ai catedrei n-am putut să întrebuinţăm în întregime manualele de limba română ca limbă străină pe care le-am avut atunci la dispoziţie, pentru că cele publicate în România aveau ca public-ţintă studenţii care se aflau în ţară în situaţie de baie lingvistică (care nu este cazul studenţilor noştri), iar cele apărute în afara României au fost concepute - cu puţine excepţii - pentru studenţi autodidacţi (nici acesta nu este cazul studenţilor catedrei noastre).

În general nu satisfăceau cerinţele întregii programe analitice, oprindu-se de obicei la nivelul elementar sau, în cel mai bun caz, intermediar.

Prin urmare, profesorii de la catedra de limba română am lucrat de-a lungul anilor cu un suport de curs elaborat de noi şi ne-am inspirat din manualele existente acolo unde puteau să ne ajute, adaptând ceea ce se potrivea cursurilor noastre.

Am folosit manuale publicate în România - şi ulterior, în Republica Moldova -, printre care aş dori să menţionez următoarele:

- *Cours de langue roumaine*, Boris Cazacu, 1978;
- *Limba română contemporană. Manual pentru studenţii străini*, Grigore Brâncuş et al. 1978, 1981, 1982);
- *Limba română pentru anul pregătitor*, Alexe et al., 1978;
- *Limba română*, Gheorghe Doca, 1991, 1993, 1996;
- *Curs de limba română pentru anul pregătitor. Semestrul I*, Gina Tudoranu-Cosmovici, 1982;
- *Română cu sau fără profesor*, Liana Pop, 1991 şi 2000;
- *Limba română. Manual pentru studenţii străini din anul pregătitor (Nivel A1-A2)*, Cristina Dafinoiu, Laura Pascale, 2014;
- *Manual de limba română ca limbă străină (RLS) A1-A2*, Elena Platon, Dina Vîlcu, Ioana Sonea, 2019;
- *Română pentru cei mai buni. Limbă şi civilizaţie română pentru studenţi străini, nivel C1*, Ileana Oana Macari, 2013;
- *Limba română pentru studenţii străini. Manual pentru avansaţi (C1-C2)*, Ionuț Geană, 2014;
- *Limba care ne uneşte*, coord. Constantinovici, 2003, 2004;
- *Limba română pentru începători*, Felicia Cenuşă, Ala Sainenco, 2017.

Printre manualele publicate în afara spaţiului lingvistic românesc:

- *Teach Yourself Romanian*, Murrell, Ştefănescu-Drăgăneşti, 1970;
- *Román nyelvkönyv*, Borza Lucia, Nagy Béla, 1974;
- *Îmi place limba română*, Rodica Boţoman, 1981;
- *Modern Romanian* , James E. Augerot, Florin Popescu, 1983;

- *Rumänisch sprechen*, Ingrid Junesch, 1987;
- *Le roumain sans peine*, Vincent Iluţiu, 1989, 2014;
- *Discover Romanian*, Rodica Boţoman, 1995;
- *Rumänisch für Sie*, Matilda Caragiu Marioţeanu, Emilia Savin, 1997;
- *Bine aţi venit. Corso di lingua romena*, Harieta Topoliceanu, 2020.

Informaţii bibliografice mai precise despre aceste lucrări pot fi găsite în *Bibliografia limbii române ca limbă străină (RLS)*, coordonată de Victoria Moldovan şi publicată sub egida Institutului Limbii Române ca Limbă Europeană din Cluj-Napoca în 2012, la care mi-am dat concursul oferind informaţii despre manuale şi alte lucrări din domeniul RLS aflate în biblioteca mea personală. Un domeniu la care am contribuit şi eu cu cartea *Esquemas de rumano. Gramática y usos lingüísticos* publicată la Madrid în 2002 la editura Centro de Lingüística Aplicada Atenea.

Aşa cum am arătat mai sus, studenţii de la ILS-JM nu sunt în contact direct cu mediul lingvistic românesc, dar aceasta nu înseamnă că nu se poate crea ***baia lingvistică*** în sala de curs în mai multe feluri.

BAIE LINGVISTICĂ… ÎN SALA DE CURS 1: DE LA DIAPOZITIVE LA FILMULEŢELE DE PE YOUTUBE, AFIŞE, MANIFESTĂRI CULTURALE

România fiind o ţară foarte puţin cunoscută în Spania anilor 1980 şi 1990, am prezentat-o iniţial prin proiectarea de diapozitive făcute de mine, ulterior prin vizionarea unor filme documentare pe suport VHS sau DVD sau a unor emisiuni TV la televizorul din sala de curs, unde se prindea TVR Internaţional.

Am împodobit pereţii sălilor de curs cu afişe turistice şi culturale, unele dintre ele cu text în limba română.

(Fotografia_03).

Nu în ultimul rând, prin frecvente manifestări culturale: expoziţii, conferinţe, filme artistice şi documentare, spectacole de muzică populară şi de alte genuri la care şi-au dat concursul şi studenţii.

BAIE LINGVISTICĂ… ÎN SALA DE CURS 2: TRADIŢII ŞI OBICEIURI DIN SPAŢIUL LINGVISTIC ROMÂNESC

De-a lungul anului de învăţământ – care începea în octombrie şi se încheia în mai - aduceam în sala de curs tradiţiile şi obiceiurile din spaţiul lingvistic românesc. Astfel, de Crăciun cântam colinde, ne uitam la capitolul din emisiunea TVRI „În cuvinte româneşti", unde erau prezentate datinile legate de această sărbătoare; de 1 martie studentele primeau câte un mărţişor adus din România prin bunăvoinţa unor prieteni din Bucureşti - un obicei care a început încă în primii ani de activitate ai catedrei; de 9 martie mâncam mucenici munteneşti şi moldoveneşti, pregătiţi tot prin bunăvoinţa unor prieteni români sau a unor studenţi, şi ne uitam la filmuleţe de pe You Tube unde erau prezentate

reţetele acestora. În sfârşit, de Paşte ciocneam ouă roşii şi ne uitam la capitolul din emisiunea TVRI menţionată mai sus în care se prezentau tradiţiile de Paşti.

BAIE LINGVISTICĂ… ÎN SALA DE CURS 3: UTILIZAREA MATERIALULUI AUTENTIC

În primii ani de activitate ca profesor mi s-a părut important ca studenţii, care nu se aflau în imersiunea lingvistică, să simtă că limba pe care o învaţă este o limbă vie, nu doar o limbă de manual.

Desigur, situaţia s-a schimbat simţitor în ultimii ani şi accesul la mediul lingvistic românesc este mult mai uşor şi mai rapid decât în anii 1980 sau 1990. În orice caz, chiar şi în momentul de faţă, utilizarea materialului autentic continuă să fie o activitate didactică recomandabilă şi utilă pentru fiecare nivel de studiu, de la A1 la C1. Am abordat pe larg acest subiect din punct de vedere teoretic şi practic, prezentând exemple concrete de utilizare a materialului autentic în două comunicări: „Utilizarea documentelor autentice la cursurile de RLS: câteva exemple", publicată în *Actele conferinţei internaţionale „Discursul polifonic în româna ca limbă străină (RLS). Ediţia a II-a"* la Editura Presa Universitară Clujeană în 2020, şi „Utilizarea documentelor autentice la cursurile de RLS: câteva exemple de la A1 la C1", pe care am prezentat-o la Conferinţa internaţională „Provocări contemporane în învăţarea limbii române ca L2/L3 şi ca limbă minoritară", organizată de Centrul Lingvistic „Limba Noastră" din cadrul Facultăţii Transfrontaliere a Universităţii „Dunărea de Jos" din Galaţi în perioada 4-5 iunie 2021 (nepublicată).

(Fotografia_05)

DE LA RETROVERSIUNE LA MEDIERE

În încheiere, aş dori să motivez prima parte a titlului comunicării. De-a lungul celor 49 de ani de activitate ai catedrei RLS, evident că metodica predării s-a schimbat enorm.

Am trecut de la tablă şi cretă la retroproiector şi apoi la tabla interactivă; de la dictare şi texte citite de profesori şi înregistrate ulterior, la casete audio şi video, la televizor în sala de curs, la fişiere mp3, şi nu în ultimul rând, de la retroversiune şi traducere la mediere.

Retroversiunea şi traducerea au jucat un rol important în procesul de predare/învăţare a limbilor străine de-a lungul deceniilor. La cursurile noastre de RLS, ambele făceau parte şi din examenul de absolvire, dar au dispărut nefiind considerate competenţe comunicative (citire, ascultare, scriere, vorbire). După o lungă perioadă de absenţă, iată că revin în oarecare măsură sub forma medierii lingvistice.

La proba de mediere scrisă studenţii primesc ca *input* un text în L1 pe care nu trebuie să-l traducă în întregime, ci doar să-i înţeleagă conţinutul, să aleagă ideea principală, să dea câteva amănunte importante şi să scrie un text în L2 cu această informaţie, dar rezultatul tot un fel de traducere este.

Revăzând materialul folosit de-a lungul anilor la orele de curs pentru traducere şi retroversiune, mi-am dat seama că ambele pot fi activităţi didactice suplimentare pentru recapitularea gramaticii şi a vocabularului, care sunt de fapt bazele actului vorbirii.

Textele propuse studenţilor spre traducere sau retroversiune trebuie alese cu grijă, ca să fie accesibile şi corespunzătoare nivelului de studiu. La Institutele de Limbi Străine nu pregătim traducători profesionişti, dar din experienţa mea de profesor şi de student la câteva limbi străine, cred că retroversiunea şi traducerea sunt un instrument foarte util în procesul de învăţare, la care ar trebui să se revină dintr-o perspectivă nouă.

Bibliografie

Delarăscruci, O. (1972), *Curs de limba română. (Curso de lengua rumana). Vol. I – începători (principantes I-er libro)*, Bucureşti: Editura didactică şi pedagogică.

González-Barros, J.D. (2002). *Esquemas de rumano. Gramática y usos lingüísticos*, Madrid: Centro de Lingüística Aplicada Atenea.

González-Barros, J.D. (2020). „Utilizarea documentelor autentice la cursurile de RLS: câteva exemple”, *Actele conferinţei internaţionale „Discursul polifonic în româna ca limbă străină (RLS). Ediţia a II-a”*, Editori Elena Platon, Cristina Bocoş, Diana Roman, Lavinia Vasiu, Cluj-Napoca: Editura Presa Universitară Clujeană, pag. 159-169.

González-Barros, J.D. (2021). „Utilizarea documentelor autentice la cursurile de RLS: câteva exemple de la A1 la C1”, *Conferinţa internaţională „Provocări contemporane în învăţarea limbii române ca L2/L3 şi ca limbă minoritară”*, Centrul Lingvistic „Limba Noastră” din cadrul Facultăţii Transfrontaliere a Universităţii „Dunărea de Jos” din Galaţi, 4-5 iunie 2021 (nepublicată).

González-Barros, J.D. (2024). „35 de ani de profesorat la catedra de RLS a Institutului de Limbi Străine „Jesús Maestro” din Madrid”, *O jumătate de veac de RLS la Universitatea Babeş-Bolyai din Cluj-Napoca: 1974-2024. Volum aniversar*, Editori Elena Platon, Anca-Lorena Sacalîş, Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, pag. 119-129.

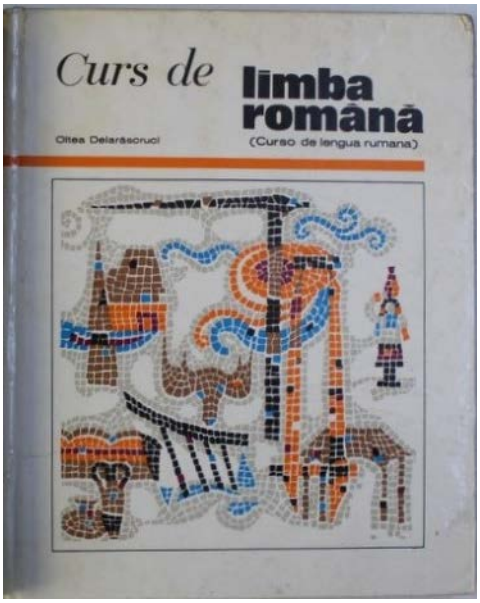
Moldovan, V. (coord.) (2012). *Bibliografia limbii române ca limbă străină (RLS)*, Cluj-Napoca: Editura Efes.

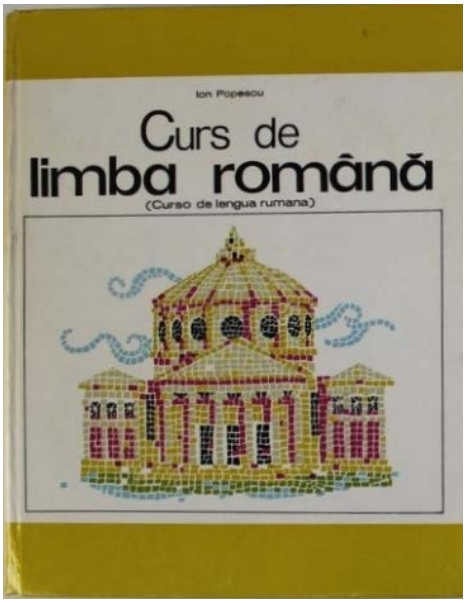
Popescu, I. (1973), *Curs de limba română (Curso de lengua rumana). Volumul al II-lea*, Bucureşti: Editura didactică şi pedagogică.

Fotografia 1: Clădirea Institutului de Limbi Străine „Jesús Maestro” din Madrid.
(Fotografie făcută de mine)

Fotografia 2, Fotografia 3: Primele manuale de RLS folosite la catedra de limba română.

Fotografia 4: „Lunile anului în tradiţia populară. Mărţişor. Martie” - timbru emis de Poşta Moldovei în anul 2011.

Fotografia 5: Articolul „Google Search pentru Moldova” apărut în numărul din martie-aprilie 2018 al revistei „FlyOne”
care a stat la baza unui exercițiu pentru nivelul C1.

Google search pentru Moldova

Ce ai dat ultima dată la căutare pe Google? O adresă, un brand, un oraș, o întrebare casnică sau despre cum repari un lucru defect...? Dar cât de des dai la căutare nume? Și stai să citești despre oameni care urnesc carul din loc în domeniul lor de activitate sau despre oameni care au marcat istoria culturală a unei țări sau a lumii întregi? Se prea poate că ai și această obișnuință sau te vom „molipsi” noi. Iată câteva sugestii pentru **Google search pentru Moldova**. Iar lista poate continua.

12 NUME TRECUTE ÎN ETERNITATE

Emil Loteanu, Maria Bieșu, Nicolae Sulac, Grigore Vieru, Mihai Dolgan, Ion și Doina Aldea-Teodorovici, Vladimir Curbet, Constantin Tănase, Mihai Volontir, Dumitru Matcovschi, Mihail Grecu

11 TITANI AI CULTURII

Eugen Doga, Ion Druță, Nicolae Botgros, Vladimir Beșleagă, Spiridon Vangheli, Lică Sainciuc, Gheorghe Urschi, Dumitru Olărescu, Andrei Mudrea, Mihai Cimpoi, Ștefan Petrache

10 LOCURI UNICE

Cetatea Soroca, Mănăstirea Saharna, Țâpova, Suta de Movile, Manuc Bey, Parcul Țaul, Orheiul Vechi, Mănăstirea Curchi, Mănăstirea Căpriana, Mănăstirea Japca

9 VEDETE CARE „AU TRECUT PRUTUL” ȘI AU CUCERIT

Carla's Dreams, Dan Bălan, Alex Calancea, Guz, Irina Rimes, The Motans, Mihail, Zdob și Zdub, Ana Munteanu

8 CĂRȚI CONTEMPORANE

Savatie Baștovoi: „Iepurii nu mor”, Igor Volnițchi: „Călătorind pe aripi de înger”, Tatiana Țîbuleac: „Vara în care mama a avut ochii verzi”, Emilian Galaicu-Păun: „Țesut viu”, Zina Zen: „Labirint”, Dumitru Crudu: „Salutări lui Troțki”, Igor Guzun: „Bine”, Radmila Popovici-Paraschiv: „Unicat”